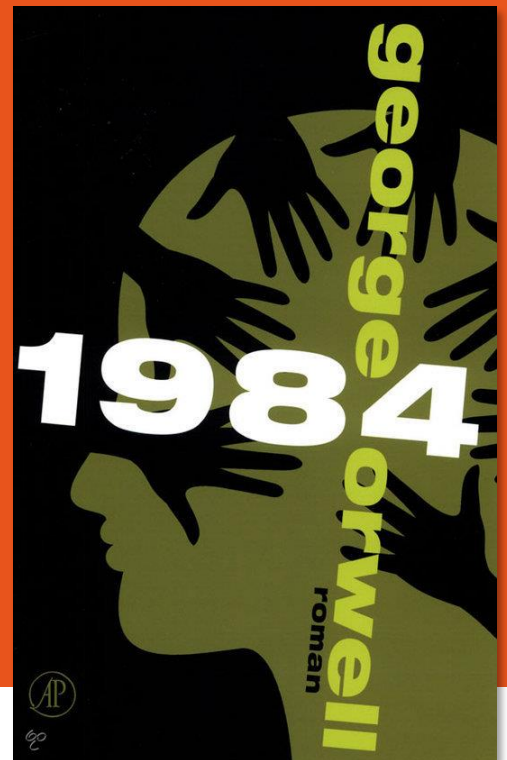

Leeswijzer

Stichting
Senia

Leeswijzer

1984

George Orwell

Colofon

Jaar van uitgave: 1949 (vertaling 1950)
Taal: Engels
Genre: Toekomstroman/ ideeënroman
Thema's: Dystopie, totalitaire staat, ondergang, taal en denken

Gebruikte editie: De Arbeiderspers, Amsterdam-Antwerpen 2017
Vertaling: Tinke Davids
ISBN: ISBN 978 90 295 8709 9 / NUR 302

Uitgever Leeswijzer: Stichting Senia 2017
Auteur leeswijzer: © Maja Jordaan
Senia-nummering: K17-09

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enig andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de samensteller/Stichting Senia.

Romanbespreking en gesprekshandleiding

1984 – George Orwell

<p>Deel 1, pag. 7 t/m 103</p>	<p>SAMENVATTING</p> <p>Winston Smith, werkzaam op het Ministerie van Waarheid, heeft de dagelijkse “2 minuten haat” bijgewoond. Tijdens een uitzending op het Telescherm wordt de haat tegen Emmanuel Goldstein, de grote vijand van staatshoofd Grote Broer, aangewakkerd. Winston doet mee, want de Denkpolitie registreert de kleinste afwijkingen die op afkeer of verzet kunnen wijzen, maar hij voelt een enorme weerzin. Even maakt hij oogcontact met een hoge partijfunctionaris, O’Brien en hij heeft het gevoel dat die hetzelfde ervaart. Een jonge collega, Julia, reageert zo fanatiek dat zij hem beangstigt.</p> <p>Hij gaat naar huis, ontwijkt zo goed mogelijk het Telescherm, dat bij hem zoals bij iedereen in de kamer hangt en zowel uitzendt als registreert, en haalt een blanco schrift tevoorschijn. Op deze dag 04/04/1984, begint hij zijn dagboek. Als hij schrijft “Weg met Grote Broer” schrikt hij van zijn eigen woorden. Hij beseft dat alleen dit denken al een misdaad is en dat de Denkpolitie hem vroeg of laat zal weten te vinden.</p> <p>Winstons werk op het Ministerie van Waarheid bestaat uit het vervalsen van het verleden. Hij past bijvoorbeeld voorspellingen die niet zijn uitgekomen, zodanig aan, dat voorspelling en werkelijkheid overeenstemmen. Zo regeert de leugen in het Ministerie van Waarheid volgens de leuze “Onwetendheid is kracht”. Op vergelijkbare wijze gaat het in het Ministerie van Vrede om oorlog (leuze “Oorlog is Vrede”), en in het Ministerie van Liefde om haat (leuze “Vrijheid is slavernij”).</p> <p>Winston, 39 jaar oud, heeft nog wat echte eigen herinneringen en beseft dat de “waarheid” uit leugens bestaat: hij maakt zich dus schuldig aan Misdenk. Hij walgt van de macht van de Staat, die iedereen bespioneert en controleert en denkt dat alleen de proles, de laagste klasse, die 85 % van de bevolking beslaat, kans op succes zou hebben wanneer zij in verzet zou komen. De proles zijn echter arm, overleven van dag tot dag en verzet valt van hen niet te verwachten. Winston zelf hoort tot de Randpartij. De leden daarvan voeren het beleid uit van de Kernpartij, die de macht in handen heeft. Helemaal aan de top staat Grote Broer.</p>
<p>Deel 2, pag. 107 t/m 221</p>	<p>Het meisje Julia is verliefd op Winston en legt stiekem contact met hem. Ze ontmoeten elkaar in het geheim op een afgelegen plek en er groeit een liefdesrelatie. Ook Julia heeft een afkeer van de Staat. Haar tactiek is om zich juist een dermate fanatieke aanhanger te betonen, dat op haar geen enkele verdenking valt. Ze is erg praktisch en vindt steeds manieren om ontmoetingen te organiseren. Dan bedenkt Winston dat ze het extra kamertje van meneer Charrington, eigenaar van het antiekwinkeltje waar hij het dagboek gekocht heeft, kunnen huren. Er volgt een gelukkige periode.</p> <p>O’Brien nodigt Winston uit bij hem thuis. Deze verwacht dat hier contact kan worden gelegd met de mysterieuze Broederschap die zich verzet tegen Big Brother en de Staat. Samen met Julia bezoekt hij O’Brien. Ze beloven “alles” te zullen doen wat door het verzet van hen wordt gevraagd, behalve elkaar opgeven.</p>

**Deel 3,
pag. 225 t/m 295**

O'Brien speelt Winston Het Boek toe, geschreven door Goldstein, waarin o.a. de onderbouwing staat van de partijleus "Oorlog is Vrede". Julia, niet bijster geïnteresseerd in theorie, laat zich het hoofdstuk "Onwetendheid is Kracht" voorlezen. Hoewel Winston het "hoe" van alles steeds beter begrijpt, is het "waarom" hem nog duister. Winston voelt zich gelukkig, met het boek en Julia op het kamertje van Charrington. Dan vallen gelaarsde mannen de kamer binnen en nemen hen mee.

**Appendix,
pag. 299 t/m 311**

Op het Ministerie van Liefde wordt Winston eindeloos gemarteld, zowel fysiek als psychisch. Hij bekent alles, ook dingen die hij niet heeft gedaan, en verradt iedereen. O'Brien is degene die hem verhoort. Winston vraagt zich af, waarom ze nog steeds moeite voor hem doen. O'Brien legt het hem uit: ondanks al zijn bekentenissen, heeft hij nog steeds zijn eigen gedachten en gevoelens en beheerst hij het Dubbeldenken niet. Ook heeft hij Julia niet verraden, in die zin dat hij zijn gevoelens voor haar niet heeft opgegeven. Dat doet hij pas bij de ultieme marteling, in zijn eigen "kamer 101".

Winston is weer op vrije voeten. Hij is aangesterkt en brengt de meeste tijd door in café De Kastanjeboom, jenever drinkend en schaakproblemen oplossend. Hij loopt Julia een keer tegen het lijf. Zij vertelt dat ze hem heeft verraden, net als hij haar. Van hun relatie is niets meer over.

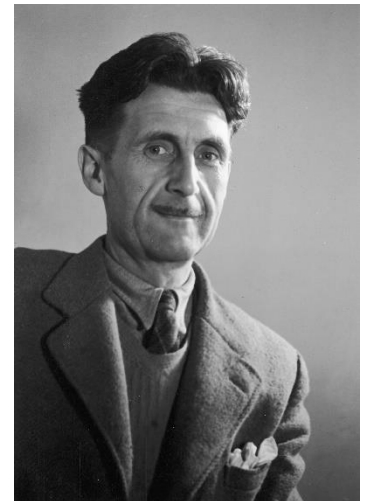
Wanneer op het Telescherm een onwaarschijnlijke overwinning van Oceanië op Eurazië bekend wordt gemaakt, kijkt Winston naar het portret van Grote Broer. Hij beseft dat hij van hem houdt.

De beginselen van Nieuwspraak.

INFORMATIE OVER DE AUTEUR

George Orwell werd als Eric Arthur Blair op 25 juni 1903 in Motihari (India) geboren, uit een Schotse familie. Zijn vader werkte daar voor de Britse Civil Service. Na een jaar wordt hij naar Groot-Brittannië gestuurd. Van 1917 tot 1921 gaat hij naar Eton College. Zijn familie kan een universitaire opleiding niet bekostigen en hij gaat in 1922 werken bij de Indian Imperial Service in Birma. Hij ontwikkelt er een afkeer van kolonialisme en imperialisme. Vanaf 1927 werkt hij een aantal jaren, zonder veel succes, als journalist, o.a. in Parijs. In 1929 komt hij noodgedwongen, terecht bij daklozen en zwervers. Over deze periode in zijn leven schrijft hij zijn eerste boek, *Down and Out in Paris and London*, onder het pseudoniem Orwell (naar een rivier in Sussex).

Zijn politiek bewustzijn neemt toe, zijn sympathie komt steeds meer bij de minder bedeeden te liggen. In december 1936 sluit hij zich aan bij het Spaanse verzet tegen het fascisme. In de Spaanse Burgeroorlog ervaart hij dat de Spaanse communisten zich volledig laten sturen door Moskou. Hij leert er de ware aard van het Stalinisme kennen. Terug in Londen wordt hij lid van Independent Labour, waar hij in 1940 echter weer uitstapt vanwege de verregerende pacifistische opvattingen.

In 1941 werkt hij voor de BBC, die Indische en Oost-Aziatische steun wil verwerven voor de Britse oorlogsinspanningen. Hij beseft dat men er propaganda bedrijft en soms een loopje neemt met de waarheid. Kort nadat hij onder zware omstandigheden zijn boek heeft afgemaakt, sterft Orwell op 21 januari 1950 aan tuberculose. (zie link [The guardian](#)).

HET BOEK IN ZIJN TIJD

In 1984 zijn duidelijke sporen te vinden van de levenservaringen van Orwell en het tijdsgewricht waarin hij leefde. Zo lijkt Grote Broer gemodelleerd naar Josef Stalin, beschreven als “een man van zo’n vijfenveertig jaar oud, met een grote zwarte snor en boerse, niet onknappe gelaatstreken” (begin hfdst.1). In “Vijand van het Volk” Emmanuel Goldstein, valt Leon Trotsky te herkennen: “een mager joods gezicht, met een groot kroezig aureool van wit haar en een klein sikje” (begin hfdst. 1). Orwells ervaringen in de Spaanse Burgeroorlog leidden tot een afkeer van en vrees voor het Stalinisme

Bij de BBC doet Orwell ervaring op met oorlogspropaganda. Deze ervaringen vinden we terug in de beschrijving van het Ministerie van Waarheid.

De martelpraktijken beschreven in deel 3, lijken ontleend aan die van Nazi Duitsland en vooral Stalinistisch Rusland.

De gedachten over politiek machtsevenwicht en manipulatie van burgers stammen uit de sfeer van de Koude Oorlog. De term Cold War is geïntroduceerd door Orwell. Hij gebruikte hem in een essay met de titel *You and the Atomic Bomb*, gepubliceerd in *The Tribune* op 19 oktober 1945. Daarin waarschuwde hij voor een nieuwe wereldorde van totalitaire staten. (zie link [ABomb](#)).

Het is deze wereldorde die wij in 1984 beschreven zien.

ANALYSE

Personages

Winston Smith is een 39 jarige ambtenaar op het Ministerie van de Waarheid. Hij houdt van zijn werk, al beseft hij dat hij eigenlijk met geschiedvervalsing bezig is. Hij houdt vooral van het taalspel. Hij is gewend om niets van zijn echte gevoelens en gedachten te tonen, in het besef dat hij anders door de gedachtenpolitie zal worden gearresteerd. Hij zit echter vol onvrede over zijn leven en de maatschappij. Uiteindelijk wil hij een daad stellen, door zich aan te sluiten bij een geheime verzetsgroep.

Als hij Julia ontmoet, wordt hij langzaam verliefd op haar. Hij houdt van haar, maar onder zware marteling verraadt hij haar uiteindelijk toch. Hij eindigt als een lege huls, die door de Partij wordt gevuld met “liefde” voor Grote Broer.

Julia is aanzienlijk jonger dan Winston. Zij heeft een technische functie op hetzelfde ministerie. Zij doet zich voor als fanatiek partijlid en gebruikt dat als strategie om zoveel mogelijk te doen wat ze zelf wil. Ze raakt verliefd op Winston en neemt het initiatief tot een verhouding. Ze is initiatiefrijk en praktisch en maakt zich geen illusies over de maatschappij waarin ze leeft. In theorie is ze niet erg geïnteresseerd. Toch sluit ze zich met Winston aan bij het verzet. Na hun arrestatie wordt ook haar wil gebroken.

O`Brien : een hoge ambtenaar, lid van de Kernpartij. Hij doet zich voor als medestander van Winston en Julia, maar blijkt volgeling van Grote Broer. Hij is de onverbiddelijke beul en martelaar, in het belang van het hoogste doel: collectieve absolute macht.

Titel	De titel is (het jaartal) <i>1984</i> . Orwell schreef de roman die in de toekomst speelt in 1948 en draaide eenvoudigweg het getal 48 om. Orwell aarzelde zelf tussen <i>1984</i> en <i>The last man in Europe</i> . Het werd <i>1984</i> omdat zijn uitgever daar de voorkeur aan gaf.
Genre	De roman is een toekomstroman, meer specifiek een dystopie. Men kan het werk ook beschouwen als een ideeënroman. Sommigen beschouwen het als een satire.
Ruimte	Het verhaal speelt zich af in Londen, hoofdstad van Oceanië. De wereld is verdeeld in drie staten. Naast Oceanië zijn dat Eurazië en Oost-Azië. Oceanië is afwisselend met het ene en het andere land in oorlog. Het derde land is dan de bondgenoot. Deze posities kunnen van de ene op de andere dag wisselen.
Tijd en tijdsverloop	Het verhaal speelt zich af in 1984. Ergens in de jaren 60 is er een revolutie geweest, die uiteindelijk, na grote zuiveringen in de jaren 70, is uitgelopen op de onder "ruimte" beschreven wereldorde. Het verhaal is chronologisch verteld. Aan het begin is Winston 39 jaar, aan het eind 40. De vertelde tijd is dus ongeveer een jaar. Er zijn enkele flashbacks naar de jeugd van Winston en de periode van zijn huwelijk. Af en toe krijgt de lezer iets mee van de paar herinneringen die hij nog heeft aan de tijd voor de Revolutie .
Structuur	Het boek is verdeeld in drie delen, die weer zijn onderverdeeld in hoofdstukken en worden gevolgd door een appendix. Deel 1 geeft een beeld van de maatschappij in 1984, expliciteert begrippen als Grote Broer, Dubbeldenk etc. en schetst de afkeer die Winston voelt. Deel 2 beschrijft de gelukkige periode met Julia, en hun poging zich bij het verzet aan te sluiten. Het deel eindigt met hun arrestatie. Deel 3 beschrijft de periode van marteling en hersenspoeling en eindigt met de "bekering" van Winston. De Appendix behelst de beginselen van Nieuwspraak.
Vertelperspectief	Het perspectief ligt voortdurend bij Winston. De lezer krijgt alleen zijn gedachten en gevoelens van binnenuit te horen
Thema	De ondergang van het individu in een absoluut totalitaire maatschappij waarin aan de mens elke vorm van vrijheid, fysiek en geestelijk, ontnomen is.
Motieven	Motieven brengen verbanden aan in een literair werk. Ze zijn vergelijkbaar met motieven in de muziek: theemaatjes van een paar maten die herhaald worden, vaak met kleine variaties in instrument of toonsoort. Een voorbeeld van een motief in 1984 is de steeds terugkerende beschrijving van eten en drinken. Het eten in de bedrijfskantine is uitgesproken smerig en kan alleen worden weggespoeld met even smerige jenever. In Café De Kastanjeboom wordt de Victoriejenever op smaak gebracht met sacharine met kruidnagelessence, maar ze blijft even vies. Maar wanneer Winston en Julia op het kamertje van meneer Charrington zijn, hebben ze koffie met suiker en melk en lekker brood. Hierdoor wordt het aangename karakter van deze plek, die een gelukkige vrijplaats vormt, tegenover de ellendige dagelijkse

	<p>omstandigheden, benadrukt. Het motief geeft samenhang en accentueert het contrast. Er zijn nog veel andere motieven die verband brengen in het verhaal. Een greep hieruit:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De indeling in drie klassen, elk met zijn vaste kenmerken. • De vreugdeloosheid en troosteloosheid waarvan de hele maatschappij doortrokken is. • De vergaande technische middelen en manipulatietechnieken waarmee de Partij de bevolking in haar greep houdt. Een voorbeeld daarvan zijn de Haatsessies: dagelijks zijn er bijeenkomsten op het werk waar men gezamenlijk naar een programma kijkt waardoor de haat tegen Emmanuel Goldstein, de tegenstander van Grote Broer, wordt opgezweept. • De functie van de taal, met name het vervangen van de oude, genuanceerde taal, door Nieuwspraak, waarin de woordenschat zoveel mogelijk beperkt wordt. • Het idee dat wie de macht heeft over de taal, ook het denken beheerst. • Het lot van de dissident: martelingen, fysiek en geestelijk en kamer 101 en uiteindelijk geïncinerd worden. • De liedjes en rijmpjes, die vrolijk lijken, maar ook weer een dubbele betekenis blijken te hebben. • De paradoxale slogans: Oorlog is Vrede; Vrijheid is slavernij; Onwetendheid is kracht.
<p>Taalgebruik en stijl</p>	<p>Orwell besteedt veel aandacht aan het oproepen van een bepaalde sfeer, hetzij een sombere, zoals wanneer hij in de bedrijfskantine gaat eten, hetzij een idyllische, bijvoorbeeld bij de eerste echte afspraak met Julia, wanneer ze elkaar in de vrije natuur ontmoeten. Hij gebruikt daarbij passende bijvoeglijke naamwoorden. De personages krijgen in hun taalgebruik iets mee wat typerend is voor hun klasse: de buurvrouw mevrouw Parsons kiest andere woorden dan de intellectueel Syme. Er is een duidelijke en logische stijlbreuk tussen het eigenlijke verhaal en de geciteerde hoofdstukken uit Het Boek. Daarbinnen is het taalgebruik zakelijk en essayistisch.</p>
<p>Uw eerste indruk</p>	<p>VRAGEN EN DISCUSSIETIPS</p> <p><i>De vragen die hieronder staan, zijn bedoeld als een handreiking om tot een gesprek over het boek te komen. U kunt ze allemaal bespreken. Maar vaak is het beter om er een keuze uit te maken. Bijvoorbeeld dat ieder lid van de groep enkele vragen voordraagt voor bespreking.</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wat was uw eerste indruk van Winston Smith? Heeft u die indruk gaandeweg het lezen van de roman nog bijgesteld? 2. Winston en Julia delen de afkeer van de maatschappij waarin zij leven. Toch gaat Julia heel anders om met de situatie dan Winston. Wat is haar manier om zich staande te houden in deze maatschappij? Zou zij zonder Winston ook op zoek gegaan zijn naar een manier om in verzet te komen?

<p style="text-align: center;">Het boek nader bekeken</p>	<ol style="list-style-type: none"> 3. Welke sfeer stijgt er voor u op uit dit boek? Hoe weet Orwell die sfeer op te roepen? 4. Orwell introduceerde in een essay het begrip Koude Oorlog. Dit begrip komt in deze roman niet voor, maar er zijn diverse begrippen en termen die voortleven in ons huidige taal gebruik. Welke daarvan vielen u op? Zijn erbij die u zelf ook weleens gebruikt heeft? 5. Winston wordt in gevangenschap lichamelijk en geestelijk gebroken (deel 3). Hoe heeft u de beschrijving van zijn kwellingen ervaren? 6. Het boek is ingedeeld in drie delen en een Appendix. In deel 2 worden twee hoofdstukken "geciteerd" uit Het Boek en het eigenlijke verhaal wordt gevolgd door een Appendix. Wat vindt u van deze geciteerde hoofdstukken en de Appendix? Zijn ze noodzakelijk of nuttig voor de roman? Of vindt u ze overbodig of zelfs storend? Zou het ten koste van de essentie van het verhaal gegaan zijn als Orwell ze had weggelaten? 7. Orwell wordt in deze roman gedreven door de afschrikwekkende beelden van de nazistische en communistische maatschappij, al noemt hij deze termen niet. Welke parallellen tussen de Big Brother-maatschappij en de nazistische en/of communistische maatschappij herkende u? 8. De meeste totalitaire ideologieën gaan uit van een heilsleer. Alle ontberingen en onrecht zijn noodzakelijk om eens de gedroomde heilsstaat te bereiken. Biedt de ideologie van Big Brother ook zo'n perspectief? 9. In een droom hoort Winston iemand zeggen "Wij zullen elkaar ontmoeten op de plaats waar geen duisternis is." Hij raakt ervan overtuigd dat dit een uitspraak is van O'Brien. Hoe interpreteert hij deze opmerking? De uitspraak blijkt inderdaad van O'Brien te komen, maar Winstons interpretatie klopt niet. Hoe zit dat volgens u in elkaar? 10. Winston vergist zich wel vaker. Zo ziet hij in Julia in eerste instantie een vijand, naar later blijkt ten onrechte. Heeft u nog meer van dergelijke vergissingen ontdekt? 11. Als Winston zich vergist, vergist de lezer zich mee. Hoe komt dat denkt u? 12. Als er ooit verzet komt, zou het volgens Winston van de proles moeten komen. Dat lijkt logisch, maar het gebeurt niet. Geeft het boek daar een verklaring voor? 13. De taalkundige Syme werkt met hart en ziel aan het Nieuwspraakwoordenboek, waardoor de taal aanzienlijk zal worden vereenvoudigd: hoe minder woorden de taal kent, hoe beter (deel 1, hoofdstuk 5 + Appendix). Hoe beoordeelt u de argumentatie die hiervoor wordt gegeven? Syme spreekt uiteraard
--	---

<p style="text-align: center;">Schrijver, lezer en maatschappij</p> <p><i>De internetadressen die hier genoemd worden, vindt u ook op de website www.senia.nl bij "Klassieke literatuur" bij het betreffende boek.</i></p>	<p>niet over mogelijke nadelen van deze inperking van het vocabulaire. Ziet u dergelijke nadelen?</p> <p>14. Er zijn maar weinig lichtstraaltjes in dit boek. De rijmpjes en liedjes die af en toe opduiken, bv. "Citroenen en sinaasappels mee, mens? Zegt de klok van Sint Clemens" (deel 2, ongeveer halverwege hoofdstuk 8), geven even een vrolijke noot. Wie het boek uitheeft, ziet het anders. Hoe zit dat?</p> <p>15. "Kamer 101" heeft een symbolische betekenis. Waar staat dit begrip voor?</p> <p>16. Orwell voorziet diverse technologische ontwikkelingen die inderdaad zijn uitgekomen. Het telescherm is daarvan een voorbeeld. Welke bent u nog meer tegengekomen?</p> <p>17. De tegenstrever van Big Brother is Emmanuel Goldstein. Stel dat Goldstein de strijd had gewonnen, zou de maatschappij er dan heel anders hebben uitgezien? Zou Winston de vrijheid hebben gevonden waarnaar hij verlangt?</p> <p>18. Orwell wil heel duidelijk een boodschap overbrengen. Vindt u dat dit ten koste gaat van de literaire kwaliteiten van het boek? (Er valt te denken aan karakterbeschrijving en -ontwikkeling, opbouw, taalgebruik e.d.).</p> <p>19. Heeft u dit boek vroeger al eens gelezen? En zo ja, wat was u ervan bij gebleven?</p> <p>20. Stel dat u in deze maatschappij zou moeten leven, in welke van de drie klassen zou u dan geboren willen worden?</p> <p>21. Voor wie Blokken van Bordewijk gelezen heeft: Blokken is van 1931, 1984 verscheen in 1949, de publicatiedata zijn door een wereldoorlog van elkaar gescheiden. Is dat voor u merkbaar aan de inhoud?</p> <p>22. Orwell beschreef allerlei technologische ontwikkelingen die voor een groot deel nog toekomstmuziek waren. Sommige daarvan zijn voor ons nu heel gewoon (zie vraag 16). Zijn er ook ontwikkelingen die voor ons heel belangrijk zijn, maar die Orwell totaal niet heeft voorzien?</p> <p>23. Zou je de "alternative facts" van de Trumpregering als een vorm van "omdenken" kunnen beschouwen?</p> <p>BRONNEN</p> <p>Wikipedia over George Orwell: https://nl.m.wikipedia.org/George_Orwell</p> <p>George Orwell: 'You and the Atomic Bomb' Tribune. GB, London. October 19, 1945. http://orwell.ru/library/articles/ABomb/english/e_abomb</p> <p>Movietrailer van film 1984: http://www.tzum.info/2013/06/filmpje-1984-van-george-orwell-in-dik-7-minuten/</p>
---	--

The Guardian, mei 2014, Robert McGrum,
<https://www.theguardian.com/books/2009/may/10/1984-george-orwell>

VOOR WIE NOG MEER WIL LEZEN OVER DIT THEMA:

- F. Bordewijk, Blokken, 1931
- Aldous Huxley, Brave new World / Heerlijke nieuwe wereld. 1932
- Max Dendermonde, De wereld gaat aan vlijt ten onder, 1954 (Een vrolijk boek!)
- Ward Ruyslinck, Het reservaat, 1964
- Dave Eggers, The circle / De cirkel, 2013
- M. Houellebecq, Soumission / Onderwerping, 2015